

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA

INSTITUT CULTUREL BASQUE

Château Lota Jauregia - 64480 Ustaritz - Uztaritze
Tél. 05 59 93 25 25 - Fax. 05 59 93 06 84 - eke@wanadoo.fr

Egilea - Auteur : Xalbador (Fernando Aire)

Iturria - Source : Extrait du livre «Odolaren mintzoa» liburutik hartu zatiak - Editions Sendoa Argitaletxea (1976) - Itzulpenak - Traductions : Kattalin Totorika - Hautaketa - Sélection : Daniel Landart

Urtea - Année : 2004

Lanbidez artzaina...

Artzaintzan nuen gehienik gustu, eta ez zuten gure etxean nik nahi baino lehen ene kondu utzi artaldea. Hala ere, hamalau urtetako ene gain hartu nituen ardien lan guziak. Aita galdu ginuen arte, artzaintza izan zen ene lan nagusia ; handik goiti, hargatik, denetarik zerbañt egin behartu zitzañtan.

Kantua gøstuko...

Meza kantatuak emaiten ziren aste egun batzuetan ere, eta nik kantatzen nuen apezaren lagun. Gogotik egiten nuen lan hori, kantuz gøstu bainuen ordukotz. Errexki ikasi nituen elizako kantu horiek, nahiz ez nakien zer kantatzen nuen : denak latinez emaiten baitziren orduan.

Hortik laster hasi nintzan kantu euskalduneri ere ohartzen. Artzain lagunen ganik ikasi nituen zønbait, bainan gøhiago handik eta hemendik bildu kopia batzuetarik. Haue-tarik gøhienak izeba Marianak eskuratzen zaukitan. Holaxet aunitz euskal kantu ikasi nituen.

Badut zønbait xaramela aterarik ene ardien inguruan. Iduritzen zitzañtan heieri ere laket zitzañtela kantua.

Nork egiten dituen kantuak...

Gero hasi nintzan pentsatzen kantu eder horiek norbaitek eginak zirela. Jakin ere nuen horiek deitzen zirela pertsulariak. Hori zitzañtan gøuza harrigarria, kasik ezin sinetsia. Nik ez bainuen holako dohainik sendi ene baitan. Xoraturik egoiten nintzan mixteriozko gizon horiek gøgoan.

Aspaldi ikasi nuen ordea, gure kantu eder guziak ez direla baitezpada pertsulariek eginak; bi gøuza direla kantuen egitea eta plaza batean edo ostatu batean pertsuen emaita.

Bertsolariaren dohain berezia...

Behin hauteman nuen ene aita zena ene osaba batekin pertsularietaz mintzo. Zioten dohain berezi bat bazela horien baitan, eta horier entzuten zirela gøuk erabiltzen ez dugun hitz aunitz. Ageri zen aita eta ere, miresten zutela pertsularigøa.

Aitaren aita ere artzen omen zen zerbañt pertsuka, bainan ez dakit zer hainetako pertsularia zen. Gøstu bide zuen ordea, eta nork daki, gøu bezanbat lagundua izan balitz, zer atera zitaiken. Beraz, ez naiz gure arrazan ni lehena pertsutarako gøgoa izan dutana.

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA

INSTITUT CULTUREL BASQUE

Château Lota Jauregia - 64480 Ustaritz - Uztaritze
Tél. 05 59 93 25 25 - Fax. 05 59 93 06 84 - eke@wanadoo.fr

Bertsotarako tirria bai, ahalik ez...

Errana dut jadanik zer tirria senditzen nuen pertsulari izaiteko, baina ez nuela hortako ahalik senditzen ene baitan. Hainbertzetaraino egia da, non ez bainintzan, bakarrik nintzela ere, behin ere entseatzen baten moldatzerat, ez eta buruan pasatzen ere.

Ene lagun batzuer entzuna nioten, bazirela elgarri pertsuka artzen zirenak ostatu horietan; leher egiten zutela heiekin irriz. Ni ez nintzan orduan oraino ostatuetan ibiltzen.

Bertsolariak herriko ostatuan

Urte batez, herriko besta bigarren egunean, hitz-hartu nintzan ene betiko lagun Lorentzo Tolosarekin, gauazko bailerat aterako ginela biak. Bailea, Angelesaina izeneko ostatuaren aintzinean egiten zen

Oroitzen naizena da, ja etxolarat abian ginen mementoan, hauteman ginituela lau edo bortz gizon pertsuka ari ostatu hortako sukaldean. Lorentzo eta biak leihoaren kanpotik jarri gintzaizkioten beha.

Lehen aldia zen nik pertsulariak entzuten nituela; baina etziren nik amensten nituen heietarik; ez beti ere, nik nazkien kantuen egileen hainekoak. Harrapatua nintzan. Ez nituen dudarik gabe pertsularizat hartu ere. Bertzenaz etzen pasatu zena pasatuko.

Lehen bertsoa, hamasei urtetan...

Tira ahala ari ziren, kasik aldiarik ezin hartuz, baina ahal bezala; eta nik pentsatu nuen ene baitan: horiek bezanbat nik ere egin nezeakek!

Ixilduxe ziren batez, hor, kasik nihaurek nahi ez nuela, bota nioten bat leihotik barnerat. Denak eni beha jarri ziren, eta zakur batzu bezala oldartu zitzauskitan. Etzitzaioten nonbait ongi joan gazte mukuzu bat heien artean sartzea.

Zerbait gaizki egin izan banu bezala, ihes egin nuen mendi alde, Lorentzo enekin neramala.

Hori izan zen ene lehen pertsua. Hamasei urte nituen.

Ostatuetan bertsoka karraskan...

Beraz, ene lehen pertsua leihoaren kanpotik eman banuen ere, hortik laster hasi nintzan barneko alderat ere sartzen, bai eta pertsu gehiagoren emaiten.

Ez dakit noiztik, baina aldia hartan Urepeleko ostatuetan izaiten ziren, bi trago eginenez geroz, pertsutan hasten zirenak karraskan.

Ikusi izan ditut artzen, eta nihaur ere bai ari izan, lau edo bortz lagun jarri mahain baten inguruan, arnoa ekar arazi eta hori : pertsua bururatzen ez zuenak paga. Eni ez zaut behin ere gertatu pagatu behar izaitea; zerbait gisa moldatzen nintzan beti bururatzeko.

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA

INSTITUT CULTUREL BASQUE

Château Lota Jauregia - 64480 Ustaritz - Uztaritze
Tél. 05 59 93 25 25 - Fax. 05 59 93 06 84 - eke@wanadoo.fr

Gipuzkoatik etorri ohitura...

Ostatuan pertsuka artzeko ohidura hura, uste dut Gipuzkoako Zaldibitik hunat jin artzain batek ekarria zuela. Joxe Tolosa deitzen zen gizon hori. Gipuzkoarra zuen emaztea ere. Jadanik aipatu Loretxoren aita eta ama ziren.

Gure Joxe maitea, ostatuan papoa berotzen zitzaioneko, berak erraiten zuen bezala, bertsotan hasten zen.

Et, nik uste dutan bezala, harek ekarria bazen ohidura hori hunarat, ni ere hari esker hasi nintzan. Beraz, nahiz ez dutan dena horien gain emaiten, gipuzkoarrek badute haste hastetik parte haundia ene pertsulari izaitean. Berek erran lezaketena : "ondoren zer esanik ez".

Bertsotan trebatzen...

Hamasei urtetarik eta hemeretzi artean pertsua frango kantatu nuen. Ez banintzan ere ene amentsetako pertsulari heietarik, ari egiten nintzan; eta ni sinets, egin ahalak egiten nituela zerbaiterak heltzeko.

Bakarrik nintzenean, alde guzietarak entseatzen nintzan : bat batean egiten, zuzen edo makur; bai eta, denbora hartuz, hobexago batzuen moldatzen ere. Azken molde hortan heltzen nintzan hobekienik.

Bi gertakari latz...

Hemeretzi urte bete nituenean, bi gertakarik jo ninduten kasik egun berean : aita galdu nuen eta gerla hasi zen Frantzian.

Handik goiti ez nuen funtsik kantatu. Gerla denborako egoera gogorrek kasik itzali zuen, nitan doi doia indartzen hasi su hura; etzen pertsu aro. Ez da dudarik kalte handia egin ziola horek ene pertsulari izaiteari. Edozein landarek ere ez du behar den uztarik emanen, hazi behar zuen sasoinen ekaitz pean egona bada.

Halarik ere, bazen nitaz zerbait fama hedaturik.

Donibane-Lohizuneko txapelketa...

Gerla ondoan, emandorena abiatu zenean hemen gandi pertsulari bila, nitarat ere gidatu zuen. Donibane Lohizunen muntatu zuen xapelketarak ereman ninduen.

Bankako Iriarterekin eta Zubikoarekin joan nintzen beraz, eta han bildu ziren bertze guziak enetzat ez ezagunak ziren.

Gure Mattin maitea ere han ezagutu nuen; Etxahun eta errexil zena ere ba.

Donibaneko egun hori enetzat munta haundikoa izan zen, eta ahalgerik gabe erran dezaket, gu, Mattin eta ni ere, emandorenari esker ezagutu gaituela Euskal-herri osoak; bai eta gehiago ere. Parisen barna ibili izan baigira jaun horrekin.

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA

INSTITUT CULTUREL BASQUE

Château Lota Jauregia - 64480 Ustaritz - Uztaritze
Tél. 05 59 93 25 25 - Fax. 05 59 93 06 84 - eke@wanadoo.fr

Hasi zen jendea guri dei egiten...

Donibaneko xapelketa horren ondotik, gehiago holatsuko besta ere muntatu zituen gure Errandorenak. Hortik pertsuzaletasun zerbait sortu zen hemen gaindi ere. Hasi zen jendea guri dei egiten, herriko bestak zirela edo tobera edo zerbait holako zela. Hastean, Iriarterekin ibili nintzan, baina hau laster aspertu zen eta betikotz ixildu. Ba, nik ere egin izan dut bakarretan desafio, ez nintzala gehiago joanen. Irabazirik ez zen, eta orduko ibilmoldea, nolakoa zen berriz, guhaurek autorik ez izanki eta ! Eremaleak izaiten ziren batzuetan, baina ekartzaileak bakan. Gure xoko huntarat treinarik ere ez da heltzen, eta gostatzen zen orduan urrunxkotik hasteko etxeratzea. Badute gure etxean zerbait iretsirik, nik pertsularigoan irauteagatik. Ez zuen gure osagarriak ere onik hartu gu horrela ibiltzean.

Mattin...

Iriarte ixildu zenetik, Mattin izan da ene ardurenako laguna, edo kontrarioa ? Noiz nola !

Ez naiz ni beti errexki ari izana gure Mattinekin. Ez ginuen artzeko molde bera. Nik ez nuen balio irri egin arazteko. Hala beharrez entseatu banaiz ere, maiz gaizki heldu izan naiz. Mattinen hamarrik hoberena berriz, hori izan da beti.

Nihaurek ere irri egin dut frangotan, horren ateraldiak entzun eta.

Beharrik, aspaldi ikasi nuen hobe zela horrekin ez gaitzituarena egitea. Bertzenaz, hanbat gaixto : loriatzen da norbait hunkitua ikusteaz eta haundiagoak botako dauzkitzu. Orduan ez zaizu gelditzen zuhaur irriz hasteaz bertze erremediorik.

Hortik kanpo, Mattin nor nahi bezain gizon ona eta atsegina; lagun guziek maite dugu.

Segida...

Orai Mattinekin eta enekin maizenik dabiltzan pertsulariak Xanpun eta Ezponde dira alde huntan. Nor nahi bezain trebeak eta dohatuak, parerik gabeko lagunak gainerat.

Orai berriki agertu zauzkigu berriz, alde huntan ere, pertsulari gazteak. Ba ote dakite zer atsegina egin dautaten ? Hauek dira : Alkhat, Mendiburu eta Arrosagaray, ezagutuenak segurik.

Guk, zahar hauk, hartua izanen dugu beti, gostaia gosta, pertsularigoa gazte haue-taraino helarazi dugulako gozamina. Agian hauek bertze batzuetaraino eramanen dute.